E-Dil

(5) 2015

Ayşin ÖNDER[1]

ÜNLÜ VE ÜNSÜZ UYUMLARI BAKIMINDAN TÜRKÇE VE FİNCENİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ

- *Yazının bilimsel içeriğinden yazarı sorumludur.*
- *Bu çalışma referans gösterilmeden kullanılamaz. Referans için aşağıdaki adresi kullanabilirsiniz:*

Önder, A. (2015). Ünlü ve Ünsüz Uyumları Bakımından Türkçe ve Fincenin Karşılaştırmalı İncelemesi. *E-Dil Dergisi,* Sayı 5, 105-137.

www.e-dil.net

bilgi@e-dil.net

[1] Önder, Ayşin. Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi (ondera@mefis.k12.tr).

Ünlü ve Ünsüz Uyumları Bakımından Türkçe ve Fincenin Karşılaştırmalı İncelemesi

A Comparative Analysis of Turkish and Finnish According to Vowel and Consonant Harmony

Özet

Dil aileleri yapılarına ve tipolojik özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Kaynak (köken) bakımından birbirine yakın olan diller dil ailelerini oluşturur. Köken bakımından aynı dil ailesinde yer alan diller arasında o dillerin ses, yapı, biçim, sözdizim ve sözcük dağarcığı bakımından benzerlikler bulunmaktadır. 18. yüzyılın başlarından itibaren tartışma konusu olan Ural ve Altay dillerinin köken birliği görüşü, karşılaştırmalı dil incelemelerinin araştırma alanlarından biri olumuştur. Ural-Altay dil ailesinin Altay kolunda yer alan Türkçe ve bu dil ailesinde yer alan diğer diller arasında birtakım ortak özellikler olduğu bilinmektedir. Araştırmacılar tarafından Ural ve Altay dillerindeki en belirgin ortak özelliğin ses uyumları olduğu da söylenmektedir. Bu çalışmada Ural-Altay dil ailesinin Altay kolunda yer alan Türkçe ile Ural kolunda yer alan Fincedeki ses uyumlarını betimlemek ve her iki dilin benzer ve farklı yönlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın veritabanında yer alan sözcükler çalışmaya gönüllü katılımcı olarak katkı sağlayan Fince anadil konuşucusu tarafından Finceye çevirilmiş ve sesletilmiştir. Veritabanının ses uyumları bakımından incelenmesi sonucunda Fince ve Türkçe, ünlü ve ünsüz uyumları bakımından karşılaştırılmış ve her iki dilin ses uyum dizgesindeki benzer ve farklı yönler betimlenmeye çalışılmıştır. Bulgular sonucu aynı dil ailesinin farklı kollarında yer alan Fince ve Türkçenin özellikle ünlü uyumları bakımından benzer bir ses uyum dizgesine sahip olduğu göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Ses Uyumları, Türkçe Fince, Karşılaştırmalı Dil İncelemesi

Abstract

Language families are classified aacording to their structure and typological characteristics. Languages that are close to each other by source create a language family. The languages that belong to that same family are similar in sound, structure, format, syntax and vocabulary. The opinion of Ural and Altay languages' common origin became the research area of compared language analysis since the beginning of 18th century. The Turkish language, as a member of the Altaic branch of the Ural-Altaic language family, shares common characteristics with the other family members. Researchers have concluded that the most common characteristic of Ural-Altaic languages is phonetic harmony. This research focuses on two languages from the Ural – Altaic family: Turkish from the Altaic branch and Finnish from the Ural branch. It aims to clarify the phonetic harmony of the two languages and elucidate their similar and dissimilar features. The lexes of the research database have been translated into Finnish and vocalised by a volunteer Finnish native speaker. As the database has been investigated specifically for phonetic harmony, Turkish and Finnish are compared according to vowel and consonant harmonies and the phonetic harmony systems of both languages are explained in terms of common and different characteristics.The analysis shows that Turkish and Finnish, coming from the same language family but from different branches, have similar phonetic harmony systems particularly with regard to vowel harmony.

Key words: Phonetic harmony, Turkish, Finnish, Comparable language research

Giriş

Dünya dilleri ses sistemleri, biçim yapıları ve söz dizimleri bakımından bazı yakınlıklar ve benzerlikler gösterir. Diller arasındaki bu yakınlık ve benzerliğe göre dil aileleri oluşturulmuştur. Köken bakımından birbirine yakın diller aynı kaynaktan çıkmış akraba dillerdir.

Genetik bakımdan Türkçe Altay dilleri arasında yer alır. Altay dilleri Türkçe, Moğolca ve Mançu-Tunguzcadan oluşur. (Ercilasun, 2013)

Türkçenin hangi dillerle akraba olduğu konusu bilim adamlarını uzun zamandır meşgul etmektedir. Bu süre içerisinde, Türkçenin hiçbir dille akrabalığı olmadığı görüşünden, bazı kızılderili dilleri, Sümerce, Etrüskçe, Hint-Avrupa gibi dillerle akraba olabileceği ve hatta bütün dillerin Türkçeden kaynaklandığına varıncaya dek pek çok farklı görüş ileri sürülmüştür. Bunların en fazla üzerinde durulan ve kabul göreni Türkçeyi önce Ural-Altay ve daha sonra Altay dil ailesi içinde ele alan görüştür. (Demir ve Yılmaz, 2002)

Dil aileleri sahip oldukları kelime kadrosuyla birlikte tipolojik özellikleri bakımından

da birbirlerinden ayrılmaktalar. Altay dilleri ile Hint-Avrupa dilleri de sahip oldukları tipolojik özellikleriyle birbirinden ayrılmışlardır. (Ercilasun, 2013) 9. yüzyıl boyunca süren çalışmalar sonucunda Fin-Ugor dilleri alanında büyük ilerlemeler kaydedilmiş ve bu dillerin akrabalığı kanıtlanmıştır. (Demir ve Yılmaz, 2002) 1838'de Estonyalı bilgin F. Wiedemann, Ural-Altay dillerini Hint-Avrupa dillerinden ayıran özellikleri 14 madde halinde tespit etmiştir. Bu maddelerden ilki bütün Ural-Altay dillerinde ses uyumu olduğuyla ilgilidir.

Ercilasun 2013)

Türkçenin Ses Özellikleri ve Ses Uyumları

Ses bilgisi dilbilgisinin temelini oluşturur; çünkü bir dili tanımanın ilk koşulu öncelikle o dilin seslerini ve ses yapısını iyi kavramaktan geçer (Efendioğlu ve İşcan 2010) Türkçenin ses açısından en önde gelen özelliği ünlülerle ilgilidir. Ünlüsü bol bir dil olan Türkçe, dilbilimde türlü açılardan önemli bir özellik göstermekte, ünlü benzeşmeleri (uyumları) adını alan ses eğilimleriyle kendine özgü birçok ses biçim olaylarına neden olmaktadır. Türkçede benzeşmeler sadece ünlülerle ilgili olarak ortaya çıkmaz. Türkçede ünsüz benzeşmeleri de söz konusudur. Türkçenin ses açısından bir başka özelliği de sözcük

diğer Altay dillerinde olduğu gibi sözcük başında birden çok ünsüzün bulunmayışıdır (Atabay ve Özel, 1978:10).

Türkçede olsun, başka dillerde olsun, sesler çıkarılma özelliklerine göre birbirinden ayrılırlar. İlk önemli ayırım ünlü ve ünsüzler arasındadır (Akerson, 2007:125). Hava akımı ses aygıtı içinde hareket edip ağız ve burun boşluklarından dışarı çıkarken, ağız boşluğunda bazı engellerle karşılaşır. Bu engellerin niteliği, yeri ve derecesine göre sesler ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki ana grup oluşturur (Özsoy 2004:4).

Ünlüler

Ünlüler ağız boşluğunun değişik nokta ve derecelerde açılması, kapanması sonucu ancak hava akımı hareketlerinin hiçbir zaman ünsüzlerin oluşumundaki düzeyde engellenmediği durumlarda oluşturulan seslerdir. (Özsoy 2004:9). Birçok sesbilgisi çalışmasında ünlülerin betimlenmesi dil konumu, ağız açıklığı dudakların konumuna göre yapılmıştır. (Bkz. Lewis, 2001:13; Göksel ve Kerslake, 2005:10; Atabay ve Özel, 1978:14; Ergin, 2012:68; Ediskun, 1992:70; Akerson, 2007:126; Aksan:1990:28) Türkçe ünlülerin sınıflandırılması ve USA (Uluslararası ses abecesi) gösterimleri Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1: *Türkçe Ünlü Sınıflandırması*

Art (Kalın)				Ön (İnce)			
Düz		Yuvarlak		Düz		Yuvarlak	
Geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Dar
ɑ	ɨ	o	u	e	i	ɵ	y

Çoşkun (2008) hemen hemen bütün dilcilerin, ünlü sınıflandırmasını hep aynı biçimde yaptıklarını belirtir ve ünlülerin gerçek sayısının belirlenemediğini öne sürer. Bu sınıflandırmanın hepsinde / / ünlüsü de /u/ ünlüsü gibi bir arka ünlü olarak addedildiğini, /ɨ/ ünlüsünün, gerek ölçünlü Türkçede gerekse ağızlarda bir **merkez ünlüsü** olduğunu söyler.

Coşkun (2008) ölçünlü Türkçedeki ünlüleri dört ana başlıkta toplar.

1. Ağzın açıklığı bakımından ünlüler: Kapalı (yüksek) /i/ /ü/ /u/; kapalı-yarı kapalı (yarı yüksek) /e/, /û/ ; yarı kapalı (orta üstü) /ı/ yarı açık (orta altı) /e/,/o/, /ö/; açık (derin) /a/ ünlülerdir.
2. Dilin bölümleri bakımından ünlüler: Ön ünlüler /e/, /i/, /ö/, /ü/ ; merkez ünlü /ı/ /arka ünlü /u/; merkeze kaçan arka /û/, /o/ ve merkeze kaçan /a/ /o/
3. Dudakların aldığı durum bakımından ünlüler: Düz ünlüler /i/, /e/, /ı/, /â/, /a/ ; yuvarlak ünlüler /o/, /ö/, /u/, /ü/, /û/
4. Uzunluk – kısalık bakımından ünlüler: Ünlü sürelerine göre uzun ünlüler /i/, /ı/, /ü/, /u/, /û/, /e/, /a/,/â/, /o/, /ö/

Efendioğlu ve İçşan (2010) ise Türkiye Türkçesinde dokuz ünlü olduğunu belirtir ve Türkiye Türkçesinin dokuz kısa ünlü "a, e, ė, ı, i, o, ö, u, ü"; dokuz uzun ünlü "a:, e:, ė:, ı:, i:, o:, u:, ü:" olmak üzere en az on sekiz ünlü sesbirime sahip olduğunu öne sürerek Tablo 2'de gösterildiği gibi bir sınıflandırma yaparlar.

Tablo 2: *Türkçe Alternatif Ünlü Sınıflandırması*

Kalın (Art)				İnce (Ön)			
Düz		Yuvarlak		Düz		Yuvarlak	
Geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Dar
ɑ:	ɨ:	o:	u:	e:	i:	ɵ:	y:
				ė:			

Ünsüzler:

Akciğerlerden gelen havanın, cıkışı sırasında sesletim organlarında tıkanma, daralma, sürtünme gibi ceşitli engellerlekarşılaşması sonucu oluşan seslere *ünsüz* denir. (Demir ve Yılmaz, 2002) Birçok sesbilim ve Türkçe Dilbilgisi kitaplarında ünsüzlerin sesbilgisel özellikleri üç boyutta incelenir. (Bkz. Atabay ve Özel, 1978:15; Kornfilt: 1997: 490; Ergin, 2012:69-72; Akerson, 2007:127; Aksan, 1990:38)

Oluşum noktasına göre

- Çift Dudak Ünsüzleri: /b/, /p/, /m/

- Diş-Dudak Ünsüzleri: /f/, /v/
- Dil Ucu-Diş (Asıl Diş) Ünsüzleri: /d/, /n/, /s/, /t/, /z/.
- Diş -Damak Ünsüzleri: /c/, /ç/, /j/, /ş/
- Ön Damak Ünsüzleri: /g/, /k/, /l/, /r/, /y/
- Art Damak Ünsüzleri: /g/, /ğ/, /k/, /l/
- Gırtlak Ünsüzleri: /h/

Titreşim durumuna göre

- Ötümlü ünsüzler: /b/, /c/, /d/, /g/, /ğ/, /j/, /l/, /m/, /n/, /r/, /v/, /y/ ve /z/'dir.

Türkçenin Ünsüzleri	Dudaksıl	Dişsil/ Dudaksıl	Dişsil	Dişeti-Dişyuvasıl	Öndamaksıl	Damaksıl	Artdamaksıl	Gırtlaksıl

- Ötümsüz ünsüzler ise /ç/, /f/, /h/, /k/, /s/, /ş/, /p/, /t/'dir.

1.1.2.3 Çıkış biçimine göre

- Kapanma Ünsüzleri: tonlu (sert) /p/, /ç/, /t/, /k(e) /k/(a) tonsuz (yumuşak) /b/, /c/, /d/, /g(e)/, /g(a)/
- Daralma Ünsüzleri :
  Sızıcı tonlu /f/, /s/, /ş/, /h/ sızıcı tonsuz /v/, /z/, /j/, /ğ(e)/, /ğ(a)/, /ĥ(ı)/

  Akıcı yarı ünsüz /y/, ; akıcı titrek ünsüz /l/, /r/ ; geniz ünsüzleri /m/, /n/ (Demir ve Yılmaz, 2011: 25-27)

Tablo 3: *Türkçede Ünsüz Sınıflandırması (Özsoy 2004:33)*

Patlamalı	Ötümsüz	p		t			c	k
	Ötümlü	b		d			ɟ	g
Sürtünmeli	Ötümsüz		f		s	š		
	Ötümlü		v		z	ž		
Patlamalı/ Sürtünmeli	Ötümsüz					č		
	Ötümlü					ǰ		
Genizsil		m		n				
Akıcı				l r				ł
Kayıcı							j	

Ses uyumları:

"Ses benzeşmeleri, bir sözcüğü oluşturan seslerden birini çıkarmak için yapılan hareketin, bir başka ses için yapılan hareketi etkilemesi sonucunda, bu sesleri çıkış biçimi ve yeri açısından birbirine eş ya da benzer duruma gelmeleridir." (Atabay ve Özel, 1978:16)

Türkçe'de tüm kurallar seslere ilişkin organların hareketlerine uygun yapıdadır, herhangi bir zorlama durumunda, sözcük içindeki sesler değişime uğrar. Bu da Türkçe'nin seslerinin kurallarını izlemeyi kolaylaştırmaktadır. Ünsüzlerin yan yana gelmesi, eklerin ulanması ve yabancı sözcükleri uyarlamada bu kurallara sıkça uyulur. Türkçe'nin ses kuralları, biçimbilim özelliklerinin belirlemesi bakımından son derece önemlidir. (Delibaş, 2008)

Ünlü uyumu:

Altay dillerinde ve kimi Ural dillerinde görülen *ünlü uyumu* (vowel harmony) bu dillerin ses dizgesine egemen ve biçim dizgesinde etkili olan bir ses benzeşmesi kuralıdır (Aksan, 1990:51). Türkçe sözcük yapısının en belirgin özelliklerinden biri ünlüler arasında nitelik açısından benzeşmedir. Sözcük köklerine uygulanan ünlü uyumu kuralları sözcüklerin ünlülerinin niteliğini belirler. Türkçede ünlü uyumları gerek sözcük köklerinin iç yapısını gerekse sözcüklere eklenen soneklerin ses yapısını belirler. Ünlü uyumu kuralı ilk seslemlerdeki ünlünün ön/arka ve düz/yuvarlak boyutlarını ilk seslemdeki ünlünün niteliklerine göre belirler (Özsoy, 2004:99).

Önlük – Artlık uyumu:

Kalınlık- incelik uyumu olarak da adlandırılan önlük-artlık uyumu bir sözcükte art veya ön sıradan seslerin bulunmasıdır. Buna bağlı olarak eklenmede sözcüğün son seslemindeki ünlünün ya da alıntı sözcüklerde sözcük sonundaki ünsüzün, sözcüğe eklenecek ekin art damak seslerini mi yoksa ön damak seslerini mi barındıracağını belirlemesidir. Türkçe kökenli bir sözcükte genel olarak ya art sıradan ya da ön sıradan sesler bulunabilir (Demir ve Yılmaz, 2011:58). Önlük arkalık uyum kuralına göre bir sözcüğün ilk sesleminde bir art ünlü ya da bir ön ünlü varsa, ondan sonra gelen seslemlerde yine art ünlü ya da ön ünlü bulunur. (Bkz. Atabay ve Özel, 1978:24; Lewis, 2011:15; Comrie, 1997:886) Sözcükte her seferinde önce gelen sesin niteliği, sonra gelenin niteliğini belirler. Sözcüğe ek gelmesi durumunda, ekin ön ünlülü mü yoksa art ünlülü mü olacağı sözcüğün son hecesinin niteliğine bağlıdır. (Demir ve Yılmaz, 2011:58)

Düzlük – Yuvarlaklık uyumu:

Türkçede ünlü uyumlarında düz, yuvarlak ya da dar, geniş ünlülerin sıralanışında da bir uyum söz konusudur. Bu uyumda ünlerin dudakların durumuna göre kazandıkları niteliğe göre bir sıralanış vardır. (Atabay ve Özel, 1978:26) Düzlük-yuvarlaklık uyumu, sözcüğün ilk sesleminde düz bir ünlü varsa sonraki seslemlerde sadece düz; yuvarlak ünlü varsa sonraki seslemlerde dar-yuvarlak veya düz-geniş ünlülerin bulunması kuralıdır. (Demir ve Yılmaz, 2011:67). Düzlük-yuvarlaklık uyumuna birkaç kuraldışı durum dışında hemen hemen tüm Türkçe sözcüklerin uyduğu görülmektedir. Ünlü uyumlarının sonucu Türkçe sözcükler için sadece aşağıda belirtilen sıralanış mümkündür. (Göksel ve Kerslake, 2005:21, Lewis, 2011:16, Banguoğlu, 1990:85)

Art Ünlüler
- /ɑ/ ünlüsünden sonra /ɑ/ ya da /ɨ/ ünlüsü gelebilir.
- /ɨ/ ünlüsünden sonra /ɑ/ ya da /ɨ/ ünlüsü gelebilir.
- /o/ ünlüsünden sonra /ɑ/ ya da /u/ ünlüsü gelebilir.
- /u/ ünlüsünden sonra /ɑ/ ya da /u/ ünlüsü gelebilir.

Ön Ünlüler
- /e/ ünlüsünden sonra /e/ ya da /i/ ünlüsü gelebilir.
- /i/ ünlüsünden sonra /e/ ya da /i/ ünlüsü gelebilir.
- /ɵ/ ünlüsünden sonra /e/ ya da /y/ ünlüsü gelebilir.
- /y/ ünlüsünden sonra /e/ ya da /y/ ünlüsü gelebilir

Arka ünlü zinciri **"o → ur → ar ⇄ ır"** sıralanışında, ön ünlü zinciri **"ө → ür → er ⇄ ir"** sıralanışındadır. Her iki zincirde de /o/ ve /ө/ ünlüsü kensini tekar etmez. Diğer ünlüler gerektiği kadar kendini tekrar edebilir. Oklar (→) işaret ettiği ünlüden önce gelen ünlüyü gösterek için, çift yönlü oklar (⇄) ise çift yönleri göserir. Bu, /e/ ünlüsünden sonrea /i/; /i/ ünlüsünden sonra /e/ gelebilir anlamına gelmektedir. Oklar dışında "r" harfi tekrar eden (repeatable) ünlüler için kullanılmıştır. Diğer dillerden geçen sözcükler bu uyumu izlemezler; ancak eklemede uyum söz konusudur.

(1) a. (pa**ta*tes*le*ri*)

b. (te**le**viz**yo*nu*)

c. (man**da*li*na*yı*) (Göknel, 2013: 20)

Uyum dışı durumlar

- Yabancı sözcükler ünlü uyumlarına uyamayabilir. *Trafik, şifonyer, edebiyat, vb.*
- Tarihsel süreç içinde bazı Türkçe sözcükler uyumdan çıkmıştır. *Anne (ana), kardeş (karındaş),şişman (şışman), inan (ınan) vb.*
- Birleşik sözcükler uyuma uymayabilir: *Bugün, Çanakkale, keçiboynuzu vb.*
- Tek biçimi olan ekler ve diğer dillerden geçmiş eklerden kaynaklı uyumsuzluklar. (*I)yor, -ki, -(y)ken, -(I)mtrak, -Daş, -gen, -ki, -man, -leyin, -gil, -ki -izm, -anti, -bi* ekleri uyumu bozabilir.
- Düzlük-yuvarlaklık uyumu bazı sözcüklerde gerçekleşmemesi uyumu bozabilir. Bunun nedeni dudak ünsüzleri /b/, /m/, /p/, /v/'nin /u/ ve /ü/ ünlülerinin düzleşmesini engelleyici bir rol oynamalarıdır*: kavun, kabuk, kavurmak, çamur, yavru, tapu* vb. (Göksel ve Kerslake, 2005:24, Lewis, 2001:17, Banguoğlu, 1990:90, Demir ve Yılmaz 2011:60-61, Akerson, 2007:131)

Ünsüz uyumları

Türkçe ünlü uyumlarının yanında ünsüz uyumlarıyla da dikkat çekmektedir. Şöyle ki Türkçede ötümsüz ünsüzlerden sonra ötümsüz; ötümlü ünsüzlerden sonra ötümlü ünsüzler gelmektedir. Bu uyum ünsüzle başlayan ekler için önemlidir, bu yüzden birçok ekin ötümlü ve ötümsüz iki biçimi vardır: (+da,+de,+ta,+te / +dır,+dir,+tır,+tir / +ca,+ce,+ça,+çe / +gın,+gin,+kın,+kin) gibi. (Efendioğlu, 2010) Türkçede ünsüzlerin sözcük içinde dizilişleri de

kurallıdır. Türkçede ünsüz uyumu sözcüklerde yanyana gelen ünsüzlerin ton bakımından birbirine uygun olmasına dayanır. Bu uyum kuralına göre :

- Yumuşak ünsüzlerden sonra yumuşak ünsüz veya yumuşak karşılığı bulunmayan bir sert ünsüz gelebilir.
- Yumuşak ünsüzlerden sonra tüm ünsüzler gelebilir.
- Yumuşak karşılıkları bulunan sert ünsüzlerden sonra sert ünsüzlerden biri gelebilir.

"Ünsüz uyumunu bozan ekler genelde ötümsüz karşılığı olmayan ünsüzlerle başlayan eklerdir. Bu ünsüzler güçlü titreşime sahiptirler ve ötümsüz karşılıkları yoktur. Bunlar: l, m, n, r, y ünsüzleridir. Dikkat edilirse geriye kalan ünsüzlerin hepsinin yumuşak ve sert karşılıkları bulunmaktadır: (b-p), (c-ç), (d-t), (g-k), (ğ-h), (j-ş) (v-f), (z-s). Karşılığı bulunan ünsüzler dilimizde 8 çifttir." (Efendioğlu, 2010)

Ötümlülük - Ötümsüzlük uyumu

Bu uyum ünsüzlerin boğumlanma noktalarıyla ilgilidir. Ötümlü ve ötümsüz değişkenleri olan bir ekin, ünlülerden ve ötümlü ünsüzlerden sonra ötümlü ünsüzle başlayan, ötümsüz ünsüzlerden sonraysa ötümsüz ünsüzle başlayan biçimlerinin gelmesine *ötümlülük-ötümsüzlük uyumu* denir (Demir ve Yılmaz 2011:61). Bu olay esasen Türkçe sözcüklerde görülmesine rağmen bazı yabancı sözcüklerde de bu kurala uydurulur: *tesbih>tespih, lehce>lehçe*. Bu benzeşme sözcüğe ulanan eklerin yanında sözcük içinde de görülür. sözcük sonu örnekleri: *ağaçta, sınıfça, kitapçı, çalışkan, yurttaş, baskı, tutkun* gibi. Sözcük içi örnekleri: *başka, bohça, çapkın, göster-, yüksük, çift, yufka, tepsi, ıssız, köstek, testere, defter, kasket* (Efendioğlu, 2010). Bazı kaynaklarda sert ünsüz benzeşmesi ya da ünsüz uyumu (asimilasyonu) (Özsoy, 2004:117) olarak da geçer.

Ünsüzlerde ötümsüzleşme:

Bu benzeşme ötümsüz ünsüzlerle (*p, ç, t, k*) biten sözcüklere ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde bu ünsüzler ötümsüzleşir. (*b, c, d, ğ (g)*) 'ye dönüşür. (Göksel ve Kerslake 2005:14, Lewis, 2001:21, Özsoy, 2004:119)

Bu kurala göre ses değişim örnekleri aşağıda verilmiştir:

(1) p → b : kitap-ı = kitaba; dolap-ım = dolabım

(2) ç → c : ağaç-a = ağaca; yamaç-ı = yamacı

(3) t → d : kanat-ı : kanadı ; yoğurt-un = yoğurdun dun

(4) k → ğ : yatak-a = yatağa: sokak-ımız = sokağımız

(5) k → g : renk-i = rengi; denk-in = dengin

Kurala aykırı olarak gerçekleşen durumlar söz konusu olabilir:

- Tek heceli sözcüklerin çoğu bu kurala uymaz: *ip, ok, sap, et, kaç, üç;* bazıları ise uyar: *uç, çok, tat, kurt*.
- Bazı yabancı sözcükler bu kurala uymazlar: *aşk, hukuk, millet, not* gibi(Göknel, 2013:23; Göksel ve Kerslake, 2005:16; Efendioğlu, 2010; Özsoy, 2004:119)
- Sert ünsüzlerin yumuşaması sözcüğe gelen eklerin yanı sıra sözcük içinde de görülür.

Efendioğlu (2010) Türkçede ötümlü ünsüzlerden sonra (b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z) yine ötümlü ünsüzlerin (b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z) gelmesi olayına *"yumuşak ünsüzlerin benzeşmesi"* demiştir. Bu olay da esasen Türkçe kelimelere has bir durum olduğunu ancak bir takım yabancı sözcüklerin de kurala uyduğunu belirtir: *mankal>mangal*, *enkinar>enginar*. Sözcük içi örnekler ise şu biçimdedir: *yıldız, iğne, gövde, minder, çiğdem, pergel, baldıran, damga, boncuk, cazgır, dingil* gibi.

Türkçe sözcüklerde son seste ötümsüz ünlülerin bulunması temeldir: *dip, kap, ağaç, kayık, yaprak* gibi. Türkçede yerleşen pekçok yabancı sözcüğün özgün biçimlerinde ise son seste ötümlü ünsüz vardır: *kitab, cevab, reng, ilac, tabibb, rakib, mevcud*, gibi. Türkçenin son sesleri ötümsüze çevirme eğilimi, yabancı sözcüklere de uygulanır ve bunlarda bir ses değişimi olur. Ancak ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında bu sözcüklerdeki ötümsüz ünlüler yine ötümlüleşir: *kitaba, cevabı, ilacı, tabibe, rakibine, talibi* gibi. Yalnızca konuşma dilinde görülen ancak yazıma yansımamış ötümlüleşmeler de söz konusudur. Bu durum ötümlü bir sesle biten bir sözcüğün ötümlü bir sesle başlayan bir sözcükle yan yana kullanılmasından kaynaklanır: t*at almak,öç almak, ayırt etmek,* gibi (Atabay ve Özel, 1978:32).

Amaç

Bu çalışma, aynı dil ailesinde yer alan Türkçe ve Fince dilleri arasındaki ses uyum özelliklerini ve bu uyumlarının nasıl gerçekleştiğini inceleyerek, iki dil arasındaki ses

uyumlarının benzer ve farklı yönlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Fince sözcüklerde ünlü uyumu var mıdır? Varsa Fince sözcüklerde ünlü uyumu, hangi kural ya da kurallara göre gerçekleşmektedir?
2. Fincede sözcüklerde bir ünsüz benzeşmesi ya da uyumu var mıdır? Varsa bu benzeşme ya da uyumu hangi kural ya da kurallara göre gerçekleşmektedir?
3. Fincedeki ünlü ünsüz uyumu dizgesi varsa bu uyum dizgeleri ile Türkçedeki ünlü ve ünsüz uyum dizgeleri arasında benzer ve farklı yönler nelerdir?

Yöntem

Model

"Ünlü ve Ünsüz Uyumları Bakımından Fince ve Türkçenin Karşılaştırılmalı İncelemesi" konulu çalışma betimsel bir çalışmadır. Bu çerçevede öncelikle konu ile ilgili kuramsal betimlemeler sunulmuştur. Bu betimlemelerle çalışmanın kuramsal tabanı kurgulanmıştır. Araştırmanın teorik kısmı tamamlandıktan sonra uygulama çalışması yapılmıştır.

Evren ve Gönüllü Katılımcı

Çalışmanın uygulama bölümü için önce gönüllü katılımcı seçimi yapılmıştır. Gönüllü katılımcı seçimindeki ölçütler şöyledir:

1. Gönüllü katılımcı anadili Fince olan bir yetişkin olmalıdır.
2. Gönüllü katılımcı en A2 düzeyinde Türkçe ya da İngilizce bilmelidir.

Gönüllü katılımcı adaylarına çalışmanın konusu, amacı, uygulama çalışmasının nasıl yapılacağı hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra gönüllü katılımcı olmayı kabul eden anadil Fince konuşucuyla bir çalışma programı hazırlanmıştır.

Veri Toplama Yöntemi

Gönüllü katılımcıyla uygulama çalışmasına başlamadan önce Fincedeki ünlü ve ünsüz uyumunu belirlemeye yönelik sözcük listesi hazırlanmıştır. Bu listede her dilde sık kullanıldığı düşünülen nesne, varlık ve yer adlarına yer verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca varsa kuraldışılığı daha açık belirleyebilmek için listeye Fince'ye yabancı dillerden geçebileceği düşünülen bazı sözcükler eklenmiştir. Bu aşamadan sonra gönüllü katılımcıyla hazırlanan çalışma programı doğrultusunda belirlenen bir tarihte uygulama çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada gönüllü katılımcıdan önce hazırlanan sözcüklerin Fince karşılıklarını yazması

istenmiştir. Fince karşılıkların yazılması aşamasından sonra eklerin uyum kuralı değişkenliğini daha açık görebilmek için gönüllü katılımcıdan bu sözcüklere iki tane ünlü, iki tane de ünsüzle başlayan ek getirmesi ve ekli biçimleri tek tek yazması istenmiştir. Bu aşamada gönüllü katılımcı sözcüklere ünlüyle başlayan belirtme durum ekini; ünsüzle başlayan çoğul eki ve bulunma ve çıkma durum ekini getirmiştir. Gönüllü katılımcı ünlüyle başlayan ve sözcüklere düzenli bir biçimde gelen başka bir ek olmadığından onun yerine çoğul eki kullandığını belirtmiştir. Bu aşamadan sonra gönüllü katılımcıdan bu sözcükleri tek tek sesletmesi istenmiştir. Gönüllü katılımcının sözcük sesletimi ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş ve böylelikle veritabanı oluşturulmuştur. İlk veritabanı Fincedeki ses olaylarını betimlemek için incelenmiştir. Bu veritabanı ses olaylarını betimlemeye yeteri kadar olanak tanımadığından gönüllü katılımcıyla ikinci bir uygulama yapılma gereği duyulmuştur. İkinci uygulamadan önce sözcük listesinde bazı değişiklikler yapılmıştır. (Örneğin ilk veritabanında yer alan sözcüklerde /ü/ sesi olmaması nedeniyle gönüllü katılımcıdan listeye içinde /y/ sesi olan Fince sözcükler eklemesi istenmiştir.) Sözcük listesi tamamlandıktan sonra ikinci uygulamaya geçilmiş ve birinci çalışmadaki uygulama basamakları tekrar edilmiş ve böylelikle veri tabanının son hali oluşturulmuştur. Daha sonra veri tabanını oluşturulan sözcüklere ait ses kayıtları tek tek dinlenmiş ve bu sözcükler USA (Uluslararası Ses Abecesi) sessel abecesi temel alınarak sesbilimsel gösterimlerle yazıya geçirilmiştir.

Bulgular ve Sonuçlar

Fincede Ünlüler ve Ünlü Uyumları

Fincede sekiz ünlü vardır ve USA sembolleriyle bu ünlüler /i/, /e/, /y/, /ɵ/, /æ/, /ɑ/ , /o/ ve /u/ olarak gösterilebilir. Bu sesbirimler her zaman aynı yazı birimlerle gösterilir. Fincede ünlü sınıflandırması Tablo 4'teki gibidir.
(http://users.jyu.fi/~pamakine/kieli/suomi/aanneoppi/vokaaliten.html)

Tablo 4: *Fince Ünlü Tablosu*

Arka Ünlüler	Orta (nötr) Ünlüler	Ön Ünlüler
ɑ	e	ä
o	i	ɵ
u		y

Ek 1'deki veritabanında (VT) yer alan sözcüklerin analizi sonucunda Fincedeki ünlülerin sözcük içinde bulunma durumuyla ilgili göze çarpan durumlar şunlarıdır:

- Fince sözcüklerde sözcük başı, ortası ve sonunda çift ünlü yanyana bulunabilir. Çift ünlüler aynı ünlü olabildiği gibi farklı türden ünlüler de olabilir.

  Örnek: kaapi (VT 4) äiti (VT 11) puu (VT 18), koira (VT 20)
- Tablo 5'te veritabanındaki sözcüklerde ünlülerin yer alma sıklığı verilmiştir. Bu tabloya göre Fincede /a/, /u/ ve /i/ ünlüsünün diğer ünlülere söcüklerde göre daha sık yer aldığını; /ö/ ünlsünün ise az yer alan ünlü olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 5: *Veritabanı Fince Ünlü Kullanım Sıklığı*

Sıklığa göre sıralı	
ɑ	29
u	27
i	26
o	13
e	11
ä	6
y	6
ɵ	3

Fincede bir önlük arkalık uyumunun olup olmadığını tespit etmek için Ek 1'deki veritabanında yer alan sözcükler sahip oldukları ünlü türüne göre analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda Fincedeki ünlü uyumlarıyla ilgili elde edilen bulgular şunladır:

- Fincede sözcük içinde ön (/ä/, /ɵ/, /y/) ve arka ünlülerin (/ɑ/, /ɵ/, /u/) bir arada bulunmadıkları tespit edilmiştir. Veritabanında yer alan yabancı dillerden Finceye geçmiş sözcükler dahil tüm sözcüklerde aykırı bir durum tespit edilmemiştir.

Örnekler: arka ünlüler : laukku (VT / 3), puutarha (VT / 16), kauppa (VT / 30)

ön ünlüler : tyttö (VT / 14) pöytä (VT 6), myrsky (VT / 23)

- Fincede orta (nötr) ünlülerle herhangi bir uyum durumunun olup olmadığını tespit edebilmek için Ek 1'deki veritabanında yer alan orta ünlülere sahip sözcükler incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Fincedeki sözcüklerde orta ünlülerin (/i/, /e/) hem ön, hem de arka ünlülürle bir arada bulunduğu tespit edilmiştir. Aşağıda verilen örneklerde de görüldüğü gibi Fincede orta ünlüler sözcük içinde diğer ünlülerle birlikte yer alabilmektedir.

Örnekler: kirja (VT 1) aurinko (VT 22) pankki (VT 29)
koti (VT 7) leipä (VT 37) äiti (VT 11)

- Fincede sözcüklere gelen eklerle ilgili bir uyum durumunun olup olmadığını tespit edebilmek için ek 1'deki veri tabanında yer alan sözcükler, aldıkları eklere göre incelenmiştir. Sırasıyla son ünlüsü arka ünlü olan sözcükler, son ünlüsü ön ünlü olan sözcükler, ve son ünlüsü orta ünlü olan sözcükler incelenmiş. Bu inceleme sonucunda eklerin uyumuyla ilgili üç farklı durum belirlenmiştir.

1. Veritabanında yer alan ve Tablo 6'da gösterilen sözcüklerin analizi sonucu aşağıda son ünlüsü arka ünlülerden (/ɑ/ ,/o/, /u/) biri olan sözcüklere gelen eklerin de ünlüsünün arka ünlülerden /ɑ/ ünlüsü olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6: *Önlük Arkalık Uyumu / Arka Ünlüler*

Veritabanı Sözcük No:	**Son ünlüsü arka ünlü olan sözcük**	**Ek**	**Ekli biçim**
1	kirja	-ssA	kirjassa
3	laukku	-sTA	laukusta
8	suku	-A	sukua
13	poika	-A	poikaa
17	kukka	-ssA	kukassa
18	puu	-sTA	puusta
19	kissa	-A	kissaa
20	koira	-sTA	koirasta
21	multa	-ssA	multassa
22	aurinko	-A	aurinkoa
24	mailma	-ssA	mailmassa
27	pallo	-A	palloa
28	katu	-sTA	kadusta
30	kauppa	-sTA	kaupasta
31	ranta	-A	rantaa
32	koulu	-ssA	koulussa
34	luku	-A	lukua
35	kuva	-sTA	kuvasta
36	juttu	-ssA	jutussa
38	ruoka	-A	roukaa
40	lamppu	-sTA	lampusta
42	hattu	-ssA	hatussa
44	puku	-A	pukua
45	auto	-sTA	autosta
47	kerta	-A	kertaa
48	televisio	-ssA	televisiossa
49	keloo	-A	kelloa

2. Veri tabanında yer alan ve Tablo 7'de gösterilen sözcüklerin analizi sonucu son ünlüsü ön ünlülerden (/ä/, /ö/, /y/) biri olan sözcüklere gelen eklerin ünlüsünün de ön ünlülerden / ä / ünlüsü olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: *Önlük Arkalık Uyumu / Ön Ünlüler*

Veritabanı Sözcük No:	**Son ünlüsü ön ünlü olan sözcük**	**Ek**	**Ekli biçim**
2	kynä	-ssA	kynässä
6	pöytä	-stA	pöydästä
10	isä	-A	isää
14	tyttö	-sTA	tytöstä
23	myrsky	-A	myrskyä
37	leipä	-ssA	leipässä
43	kenkä	-sTA	kengästä

3. Veritabanında yer alan ve Tablo 8'de gösterilen sözcüklerin analizi sonucu son ünlüsü orta ünlülerden (/e/, /i/) biri olan sözcüklere gelen eklerin de ünlüsünün / ɑ / ya da / ä / ünlüsü olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8*: Önlük Arkalık Uyumu / Orta (Nötr) Ünlüler*

Veritabanı Sözcük No:	**Son ünlüsü orta olan sözcük**	**Ek**	**Ekli biçim**
4	kaappi	-ssA	kaapissa
7	koti	-A	kotia
11	äiti	-ssA	äidissä
15	kirje	-A	kirjeä
16	tie	-stA	tiestä
25	sade	- ssA	sateessa
29	pankki	-A	pankia
39	muki	-sTA	mukista
41	takki	-ssA	takissa
46	bussi	-stA	busista
47	tietokone	-sTA	tietokoneesta

Tablo 9'da örneklerde sözcüklere gelen eklerin ünlüsünün hangi duruma göre değiştiğini belirlemek için sözcüklerde yer alan ünlü sıralanışı yeniden incelenmiştir. Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi "kaappi, bussi, koti, pankki, takki" söcüklerine gelen ekin ünlüsünün /a/, "kirje ve äiti" sözcüklerine gelen ekin ünlüsü ise /ä/ dir. Yine aynı sözcükler ünlü sıralanışına göre incelendiğinde "kaappi, bussi, koti, pankki, takki" sözcüklerde orta ünlülerden önceki ünlülerin arka ünlü olduğu; "kirje ve äiti" sözcüklerde orta ünlülerden önceki ünlülerin ise ön ünlü olduğu görülmektedir. Bu durumda sonu /e/ ya da /i/ ile biten sözcüklere gelen eklerin ünlüsünün sözcükte bu ünlülerden önce gelen ünlünün ön ya da arka olmasına göre değişebileceği göze çarpmaktadır.

Veritabanında yer alan ve Tablo 10'da gösterilen son ünlüsü /i/ olan sözcüklere ünsüzle başlayan ek geldiğinde sözcük sonunda bulunan /i/ ünlüsünün /e/ ünlüsüne benzeştiği görülmüştür. Aynı sözcüklere ünlüyle başlayan ek geldiğinde ise 12 numaralı sözcükte aynı ünlü değişimi görülürken, 26 numaralı sözcükte sadece ilk ünsüzün sabit kaldığı diğer ünsüzlerin değiştiği görülmüştür. Veritabanında benzer örneklere rastlanmadığından bunun kural dışı bir durum olabileceği düşünülmüştür.

Tablo 10: */i/ - /e/ Dönüşümü (Mutasyon)*

Veritabanı Sözcük No:	**Son ünlüsü /i/ olan sözcük**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
5	ovi	-A → ovea	-ssA → ovessa
9	nimi	-A → nimea	- t → nimet
12	lapsi	-A → lasta	-stA → lapesta
26	lumi	-A → lunta	- t → lumet

Veritabanında yer alan ve Tablo 11'de gösterilen sözcüğe ünsüzle başlayan ek geldiğinde sözcük sonunda /e/ ünlüsü türediği görülmüştür. 47 nolu sözcüğe ünlüyle başlayan ek sonra da sözcükte ünlü türemesi olduğu görülmüştür. Bu durumun kural dışı olduğu, ya da sözcüğün birleşik bir sözcük olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 11: *Ünlü Türemesi*

Veritabanı Sözcük No:	**Sözcük**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
15	kirje	-A → kirjettä	-ssA → kirjeessä
25	sade	-A → sadetta	-sTA → sateesta
47	tietokone	-A → tietokoneetta	-t → tietokoneesta

Fincede Ünsüzler ve Ünsüz Uyumları

Fince alafabede yer alan ünsüzler /b/, /c/, /d/, /f/, /g/, /h/, /j/, /k/, /l/, /m/, /n/, /r/, /q/, /r/, /s/, /t/, /v/, /w/, /x/, /y/, /z/ olmasına rağmen USA'nın ünsüz sınıflandırmasına göre Fince ünsüzler için yapılan sınıflandırma Tablo 12'deki gibidir. Bu durum aşağıdaki tabloda yer almanyan /c/, /q/, /w/, /x/, /z/ ünsüzlerinin farklı dillerden Finceye geçtiğini düşündürmektedir.

Tablo 12: *Fince Ünsüz Tablosu*

Consonants	Labial		Dental Alveoral			Palatal	Velar	laryng
	bilab.	labio dent.	pro	medio	post			
plosive	p						k	
	b			t d			g	
fricative		f		s				h
nasal	m			n			ŋ	
tremulant				r				
lateral				l				
semivowel		v				j		

Ek 1'deki veritabanında yer sözcüklerin incelenmesi sonucunda Fincedeki ünlülerin sözcük içinde bulunma durumuyla ilgili göze çarpan durumlar şunlarıdır:

- Fince sözcüklerde sözcük içinde ikiz ünsüz kullanılabilir. /kk/, /tt/, /pp/ ikiz ünlüleri veri tabanındaki sözcüklerde daha sık görülürken /ll/, /ss/ örneklerine de rastlanmıştır.
  (9) kukka (VT 17), kauppa (VT 30), pankki (VT 29), hattu (VT 42), pallo (VT 27)
  lamppu (VT 40), kello (VT 50), juttu (VT 36), kissa (VT 19), tyttö (VT 14)
- Fincede *yalın durumdaki* (nominative case) sözcüklerde farklı türden iki ünsüzün sözcük başında ve sonunda yer alığı görülmezken bazı sözcüklerde sözcük içinde iki ünüsüzün yan yana geldiği görülmüştür.
  (10) lapsi (VT 12), multa (VT 21) aurinko (VT 22), myrsky (VT 23)
  pankki (VT 29), lampuu (VT 40), kerta (VT 47)
- Tablo 13'te veritabanındaki sözcüklerde ünsüzlerin yer alma sıklığı verilmiştir. Bu tabloya göre sözcüklerde en çok yer alan ünsüzün /k/ ünsüzü olduğu görülmüştür. Sırasıyla /t/, /l/, /p/, /s/ ünsüzlerinin de sık yer alığı göze çarparken bazı ünsüzlerin çok az (/b/, /d/, /h/) bazı ünsüzlerin (/c/, /f/, /g/, /q/, /w/, /x/, /z/) ise hiç yer almadığı görülmüştür. Bu durum, veri tabanındaki sözcüklerde hiç yer alamayan bu ünsüzlerin başka dillerden geçmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 13: *Veritabanı Fince Ünsüz Kullanım Sıklığı*

Sıklığa göre sıralı	
k	33
t	21
l	14
p	14
s	10
m	8
r	8
n	7
j	3
v	3
b	1
d	1
h	1
c	0
f	0
g	0
q	0
w	0
x	0
z	0

Fincede ünsüz uyumlarının olup olmadığını tespit etmek için Ek 1'deki veritabanında yer alan sözcüklerin yalın ve ekli biçimleri incelenmiştir. İnceleme sonucunda Fincede ünsüz uyumu (benzeşmeleriyle) ilgili belirlenen durumlar şunlardır:

Veritabanında yer alan ve Çizelge 4.10'da gösterilen, sözcük ortasında ikiz ünsüze sahip olan sözcükler incelenmiş ve /kk/, /tt/, /pp/ ünsüzlerine sahip sözcüklere ünsüzle başlayan ek geldiğinde sözcük içindeki ikiz ünsüzlerden birinin düştüğü görülmüştür. Aynı

sözcüklere ünlüyle başlayan ek geldiğinde ise ünsüz düşmesi görülmemiştir. Tablo 14'teki 19, 27, 46 numaralı /ll/ ve /ss/ ikiz ünsüzüne sahip sözcüklerde ise ünsüz düşmesi görülmemiştir. Bu sözcüklerin hem ünlüyle hem de ünsüzle başlayan ek alsalar dahi ikiz ünsüzlerini korudukları görülmüştür.

Tablo 14: *Ünsüz Benzeşmesi kk/-/tt/-/pp/*

Veritabanı Sözcük No:	**İkiz ünsüzü olan sözcükler**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
14	tyttö	-A → tyttöä	- t → tytöt
17	kukka	-A → kukkaa	- sTA → kukasta
19	kissa	-A → kissaa	- t → kissat
27	pallo	-A → palloa	-ssA → pallossa
29	pankki	-A → pankkia	-ssA → pankissa
30	kauppa	-A → kauppaa	- t → kaupat
36	juttu	-A → juttuaa	- sTA → jutusta
40	lamppu	-A → lampuaa	-ssA → lampussa
41	takki	-A → takkia	- t → takit
42	hattu	-A → hatut	- sTA → hatusta
46	bussi	-A → busssia	- sTA → bussista

Veritabanında yer alan ve çizelge 4.11'de gösterilen, sözcük ortasında iki ünlü arasında /t/ ünsüzüne sahip sözcüklerin ünsüzle başlayan ek aldıklarında bu sözcüklerdeki /t/ ötümsüz ünsüzünün /d/ ötümlü ünsüzüne benzeştiği görülmüştür. Aynı çizelgede 45 numaralı sözcükte ise bu durum görülmemiştir. Bu sözcük İngilizceden Finceye geçtiği için bunun kural dışı bir durum olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 15: *Ünsüz Benzeşmesi /t/-/d/*

Veritabanı Sözcük No:	**Sözcükler**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
6	pöytä	-A → pöytää	-sTA → pöydästä
7	koti	-A → kotia	- t → kodit
11	äiti	-A → äitiä	- ssA → äidissä
28	katu	-A → katua	- ssA → kadussa
45	auto	-A → autoa	- t → autot

Veritabanında yer alan ve Çizelge 4.12'de gösterilen, sözcüklere ünsüzle başlayan ek geldiğinde iki /u/ ünlüsü arasında bulunan /k/ ünsüzünün /v/ ünüsüzüne benzeştiği, ünlüyle başlayan ek geldiğinde ise bu sözcüklerdeki ünsüzlerde bir değişim olmadığı görülmüştür.

Tablo 16: *Ünsüz Benzeşmesi /k/-/v/*

Veritabanı Sözcük No:	**Sözcükler**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
8	suku	-A → sukua	- t → suvut
34	luku	-A → lukua	- ssA → luvussa
44	puku	-A → pukua	- sTA → puvusta

Veritabanında yer alan ve Tablo 17'de gösterilen iki sözcüğe ünsüzle başlayan ek geldiğinde sözcük ortasında bulunan /n/ ünsüzünden sonra gelen /k/ ünsüzünün /g/ ünsüzüne benzeştiği, ünlüyle başlayan ek geldiğinde ise bu sözcüklerdeki ünsüzlerde bir değişim olmadığı görülmüştür.

Tablo 17: *Ünsüz Benzeşmesi /nk/-/ng/*

Veritabanı Sözcük No:	**Sözcükler**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
22	aurinko	-A → aurinkoa	- ssA → auringosta
43	kenkä	-A → kenkää	- sTA → kengästä

Veri tabanında yer alan ve Tablo 18'de gösterilen sözcüklere ünsüzle başlayan ek geldiğinde sözcük kökünde bulunan /n/ ve /r/ ünsüzlerinden sonra gelen /t/ ünsüzünün düştüğü ve kendinden önce gelen ünsüzün ikizleştiği; aynı sözcüklere ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde ise bu sözcüklerdeki ünsüzlerde herhangi bir değişim olmadığı görülmüştür.

Tablo 18: *Ünsüz Benzeşmesi /r/- /n/- /t/*

Veritabanı Sözcük No:	**Sözcükler**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
21	multa	-A → multaa	- ssA → mullassa
31	ranta	-A → rantaa	- sTA → rannasta
47	kerta	-A → kertaa	-t → kerrat

Veritabanında yer alan ve Tablo 19'da gösterilen sözcüklere ünsüzle başlayan ek geldiğinde sözcük kökünde bulunan /k/ ünsüzünün ve ünlülerinden birinin düştüğü ve sözcükte ünlü ya da ünsüz türemesi ya da değişimi olduğu görülmüştür. Aynı sözcüklere ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde ise bu sözcüklerdeki ünsüzlerde herhangi bir değişim olmadığı görülmüştür.

Tablo 19: *Ünsüz Düşmesi /k/*

Veritabanı Sözcük No:	**Sözcükler**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
13	poika	-A → poikaa	- ssA → pojassa
38	rouka	-A → roukaa	- sTA→ ruuasta

Veritabanında yer alan ve Tablo 20'de gösterilen "sade" sözcüğüne ünlüyle başlayan ek geldiğinde sözcük kökünde bulunan /d/ ünsüzünün ve /t/ ünsüzüne dönüştüğü, aynı sözcüğe ünsüzle başlayan bir ek geldiğinde ise bu sözcükteki herhangi bir değişim olmadığı görülmüştür. Yine aynı çizelgede gösterilen "leipä" sözcüğüne ise ünsüzle başlayan ek geldiğinde sözcük kökünde bulunan /p/ ünsüzünün ve /v/ ünsüzüne benzeştiği, aynı sözcüğe ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde ise bu sözcükte herhangi bir değişim olmadığı görülmüştür.

Tablo 20: *Diğer Ünsüz Benzeşmeleri*

Veritabanı Sözcük No:	**Sözcük**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**
25	sade	-A → satetta	ssA- → sadeessa
37	leipä	-A → leipää	-ssA → leivässä

Veritabanında yer alan ve Tablo 21'de gösterilen 15, 25 ve 47 numaralı sözcüklere ünlüyle başlayan ek geldiğinde sözcük sonunda çift /t/ ünsüzü türediği, 16 numaralı sözcüğe ise ünlüyle başlayan ek geldiğinde tek /t/ ünsüzü türediği görülmüştür. Aynı çizelgede de görüldüğü üzere /t/ ünsüzü türemesi /o/ ünlüsüyle biten 48 numaralı sözcükte görülmüştür. Bu sözcük İngilizceden Finceye geçtiği için bunun kural dışı bir durum olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 21: *Ünsüz türemesi*

Veritabanı Sözcük No:	**Sözcük**	**Ünlüyle başlayan ek ve ekli biçim**	**Ünsüzle başlayan ek ve ekli biçim**

15	kirje	-A → kirjettä	-ssA → kirjeessä
16	tie	-A → tietä	-sTA → tiestä
25	sade	-A → sadetta	-sTA → sateesta
47	tietokone	-A → tietokoneetta	-t → tietokoneet
48	televisio	-A → televisiota	-ssA → televisiossa

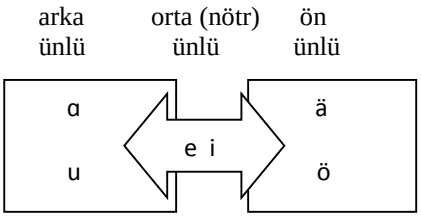
Sonuç

Çalışmanın genel amacı doğrultusunda elde edilen bulgulara dayanarak Fincedeki ses uyum dizgeleri ve bu dizgelerin Türkçedeki ses uyumu dizgeleriyle karşılaştırılmasıyla ilgili aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkçe ve Fincedeki ses dizgelerinde 8 ünlü yer almaktadır. Her iki dilde de sadece bir farklı ünlü yer almaktadır. Türkçede olan /ɨ/ ünlüsü Fincede, Fincede yer alan /æ/ ünlüsü Türkçede yer almamaktadır.

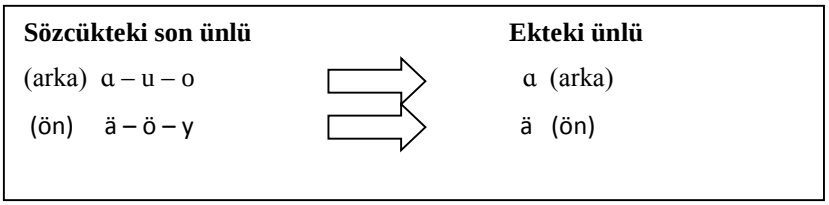
Fincede ünlü sınıflandırmasına göre ön, arka ve orta olarak sınıflandırılan ünlüler arasında bir uyum göze çarpmaktadır. Bu uyum Fince sözcüklerde hem kök uyumu hem de ek uyumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kök uyumunda Şema 1'de gösterildiği gibi Fince bir sözcükte ön ünlüler ve arka ünlüler bir arada bulunamazken, orta ünlüler her iki gruptaki ünlülerle beraber bulunabilmektedir. Veritabanında yer alan tüm sözcüklerde bu durum görüldüğünden Fincede sözcük kökünde Türkçedeki gibi bir önlük- arkalık uyumu olduğunu söylemek mümkündür.

Şema 1: *Fincede Kök Uyumu*

Fincede ek uyumunun ön ve arka ünlülere göre iki farklı biçimde gerçekleştiği görülmüştür.Veritabanındaki tüm sözcüklerde, Şema 2'de gösterildiği gibi bir uyum söz konusudur. Buna dayanarak Fincede bir sözcüğün son ünlüsü arka bir ünlü (/ɑ/,/o/,/u/) ise sözcüğe gelen ekin ünlüsü de arka ünlülerden /ɑ/; sözcüğün son ünlüsü ön bir ünlü (/y/,/ö/,/ä/) ise sözcüğe gelen ekin ünlüsü de ön ünlülerden / ä / olduğu kuralı rahatlıkla çıkarılabilir.

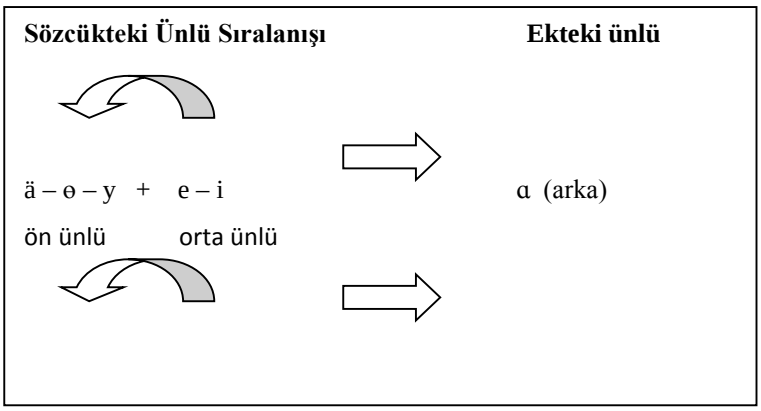
Şema 2: *Fincede Önlük Arkalık Uyumu*

Bu durum Türkçede olduğu gibi Fincede de sözcüklere gelen eklerin ünlüsü sözcüğün son ünlüsüne göre ve uyum kuralına göre değiştiğini göstermektedir.

Fincede orta (nötr) ünlülerle igili ek uyumu için iki farklı durum söz konusu olduğu, son ünlüsü orta (nötr) bir ünlü olan sözcüklere gelen eklerin hem arka hem ön ünlü olması durumu incelendiğinde, sözcükteki orta ünlüden önce gelen ünlünün kuralı belirmede etkili olabileceği düşünülmüştür. Bu durumda Şema 3'te de gösterildiği gibi son ünlüsü orta ünlü (/e/, /i/) olan sözcüğün orta ünlüden önce gelen ünlüsü arka bir ünlü (/ɑ/, /u/, /o/) ise sözcüğe gelen ekin ünlüsü arka ünlülerden /a/; orta ünlüden önce gelen ünlüsü ön bir ünlü (/ä/, /ö/, /y/) ise sözcüğe gelen ekin ünlüsü ön ünlülerden /ä/ olur kuralı çıkarılabilir.

Şema 3: *Fincede Ünlü Uyumu Orta Ünlüler*

Fincede son ünlüsü orta ünlülerden /i/ olan sözcüklere ünlü ya da ünsüzle başlayan bir ek geldiğinde sözcükte ünlü değişimi ve ünsüz düşmesi gibi durumlar görülmüştür; ancak veri tabanında yeteri kadar benzer sözcük olmadığından bu ses durumunun kuraldışı olup olmadığı ya da bir kurala göre gerçekleşip gerçekleşmediği betimlenememiştir.

Fincede farklı olarak orta (nötr) ünlü grubu vardır. Ön ve arka ünlülerin sözcük içinde bir arada yer almazken nötr ünlüler hem önlü hem arka ünlülerle birlikte görülebilir. Türkçede

ise sözcük kökünde önlük ve arkalık ünlü bulunmakla birlikte Fincedeki gibi orta ünlü olarak sınıflandırılan bir ünlü grubu söz konusu değildir. Bu çalışmada veritabanında yer alan Finceye yabancı dillerden geçen sözcüklerde (bussi, televisio, auto gibi) önlük arkalık uyumuna aykırı bir durum görülmemesi, Fincede yabancı dillerden geçen sözcüklerin de uyum kuralını takip ettiğini düşündürmektedir. Türkçede ise yabancı dillerden geçen sözcüklerin kök uyumunu takip etme durumu ancak tesadüfi olabilmektedir. (televizyon, otobüs, finans, komidin, apartman gibi)

Türkçede sözcüklerde görülen düzlük yuvarlaklık uyumuna Fince sözcüklerde rastlanmamıştır. Her iki dilde de sözcüklere gelen ekler de uyum kurallarını izlemektedir.

Her iki dilin ses dizgesinde 21 ünsüz yer almaktadır. Değişime uğramış istisna birkaç sözcük (anne, elli, vb) ve yabancı dilerden Türkçeye geçen sözcükler (millet, bakkal, hürriyet, vb) haricinde Türkçe sözcüklerde ikiz ünsüz yer almazken Fincede ikiz ünsüzlere sıkça rastlanmıştır. (laukku, pallo, kauppa) Yabancı dillerden Türkçeye geçen sözcükler hariç Türkçede sözcük başında iki ya da üç ünsüz yanyana bulunmaz. Bu çalışmada Fince sözcüklerde de benzer bir durum göze çarpmıştır.

Bu çalışma sonucunda ünsüzlerle ilgili çıkarılabilecek diğer bir sonuç da her iki dilde de ünsüz benzeşmeleri olduğudur. Bunlardan ötümlülük – ötümsüzlük uyumunun Fincede Şema 4'te gösterildiği gibi sözcük ortasında /t/ ünsüzü olan sözcüklere ünsüzle başlayan bir ek geldiğinde /t/ ötümsüz ünsüzü /d/ ötümlü ünsüzüne; sözcük ortasında /n/ ünsüzünden önce /k/ ünsüzü bulunan sözcüklere ünsüzle başlayan ek geldiğinde /k / ötümsüz ünsüzü /g/ ötümlü ünsüzüne; sözcük ortasında iki /u/ ünlü arasında /k/ ünsüzü bulunan sözcüklere ünsüzle başlayan ek geldiğinde /k/ ötümsüz ünsüzü /v/ ötümlü ünsüzüne benzeşebilir.

Şema 4: *Fincede Ünsüz Benzeşmesi*

Sözcük içi ünsüz		**Ekten sonraki biçim**
-t:		→ -d:
-uku:	ünsüzle başlayan ek	→ -uvu:
-nk:		→ ng:

Ötümsüz ünsüzlerin ötümlüleşmesi hem Türkçede hem de Fincede çoğunlukla sözcüklere ek geldiğinde görülmektedir. Fincede sözcüklere ünsüzle başlayan bir ek geldiğinde ötümlüleşme görülürken, Türkçede sözcüklere ünlüyle başlayan ek geldiğinde ötümlüleşme görülmektedir. Bunlardan /t/ → /d/ ve /nk/→/ng/ benzeşmeleri her iki dilde aynı ünsüzlerle gerçekleşirken, Fincede olduğu düşünülen /k/ →/v/ benzeşmesi Türkçe sözcüklerde karşımıza çıkmaz.

Fincede ünsüzlerle ilgi göze çarpan ses olayları ünsüz benzeşmesi, düşmesi ve türemesidir. Şema 5'te gösterildiği gibi sözcük ortasında /kk/ /pp/ ve /tt/ olan sözcüklere ünsüzle başlayan ek geldiğinde bu sözcüklerde ikiz ünsüzlerden biri, sözcük ortasında /k/ ünsüzü bulunan bazı sözcüklere ünsüzle başlayan bir ek geldiğinde bu /k/ ünsüzü düşebilir.

Şema 5*: Fincede Ünsüz Benzeşmesi*

Sözcük içi ünsüz		**Ekten sonraki biçim**
-kk:		→ -k:
-pp:	ünsüzle başlayan ek	→ -p:
-tt:		→ -t:
-k:		→ -:

Sonu /e/ ünlüsüyle biten sözcüklere ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde ekten önce tek /t/ ya da çift /tt/ ünsüzü türeyebilir. Veritabanında bu ses olayının görüldüğü örnek sayısı az olduğundan hangi değişkene göre tek ya da çift ünsüz türediği betimlenememiştir.

Şema 6: *Fincede Ünsüz Türemesi*

Sözcük sonu ünlü		**Ekten sonraki biçim**
-e:	ünsüzle başlayan ek	→ -t: / -tt:

Tablo 18, 19, 20'de gösterilen ses durumları veritabanında sadece bir sözcükte görüldüğü için bu ses olayları betimlenememiştir.

Tartışma ve Öneriler:

Türkçe ve Fincenin ses uyum dizgelerini karşılaştırmak amacıyla yapılan bu çalışma aynı dil ailesinin farklı kollarında yer alan Fince ve Türkçenin ses uyum dizgeleri bakımından benzer özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bunlardan en belirgin olanı önlük-

arkalık uyumudur. Bu uyum her iki dilde de benzer bir biçimde gerçekleşmektedir. Bu ünlü uyumu dizgesindeki benzerlikler, Ural-Altay dil teorisinin bu diller için öne sürdüğü ortak özelliklerden biri olan ünlü uyumu varlığını doğrular niteliktedir. Ünsüzlerle ilgili ses uyumlarında ise özellikle ötümlüleşmeyle ilgili uyum her iki dilde benzer özellikler göstermiştir.

Bu çalışma her iki dili yabancı dil olarak öğrenen ya da öğreten Finli ve Türk anadil konuşucularına katkı sağlayabilir. Aynı zamanda ileride yapılacak olan dil tipolojisi, karşılaştırmalı sesbilgisi ya da dilbilgisi çalışmaları için de kaynak olabilir.

Bu çalışmada veritabanında sadece bir sözcükte görülen bazı ses uyumları betimlenememiştir. Daha geniş bir veri tabanıyla yapılacak benzer bir çalışma bu tür ses uyumlarını betimlemeye olanak tanıyabilir.

Kaynakça

Akerson Erkman, F. (2007). Türkçe Örneklerle Dile Gelen Bir Bakış. *Multilingual,* 125-127, 131.

Aksan, D. (1990). Her Yönüyle Dil. *TDK Yayınları*, 28, 38, 51.

Atabay, N. & Özel, S. (1978). Türkiye Türkçesi Gelişmeli Sesbilimi. *TDK Yayınları,* 10, 14-16, 24, 26, 32.

Banguoğlu, T. (1990). Türkçenin Grameri. *TDK Yayınları*, 85, 90.

Comrie, B. (1989). Language Universals and Linguistics. *University Of Chicago Press*, 886.

Coşkun, V. (2008). Türkiye Türkçesinde Ünlüler ve Ünsüzler.

Delibaş A. (2008). Doğal Dil İşleme ile Türkçe Yazım Hatalarının Denetlenmesi.

Demir, N. & Yılmaz, E. (2002). Ural Altay Dil Teorisi.

Demir, N. & Yılmaz, E. (2011). Türkçe Ses Bilgisi. *Anadolu Üniversitesi*, 58, 67, 60-61.

Ediskun, H. (1992). Türk Dilbilgisi. *Remzi Kitabevi*,70.

Efendioğlu, S. & İşcan, A. (2010). Türkçe Ses Bilgisi Öğretiminde Ses Olaylarının Sınıflandırılması.

Ercilasun, A. B. (2013). Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri.

Göknel, Y. (2013). Turkish Grammar Updated Academic Edition. *Ege Basım,* 20,23.

Göksel, A.& Kerslake, C. (2005). Turkish A Comprehensive Grammar. *Routledge*, 10, 21, 24, 26, 32.

Konfilt, J. (1997). Turkish. *Routledge*, 490.

Lewis, G. (2001). Turkish Grammar. *Oxford Publising*, 13, 15, 16-17, 21.

Özsoy, S. (2004). Türkçe'nin yapısı – 1 Ses Bilim. *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları,* 4, 9, 99, 117, 131.

Fincede Ünsüz Uyumları (n.d) http://research.spa.aalto.fi/publications/theses/lemmetty_mst/chap3.html

EK 1: FİNCE VERİ TABANI

Sözcük No:	**Fince yalın sözcük** **Sesbilimsel yazım** **Türkçe anlam**	**Çoğul biçim** **Plural**	**Belirtme durumu** **Acusative**	**Bulunma Durumu** **Locative**	**Çıkma durumu** **Ablative**
1	kirja **kirjɑ** kitap	kirjat **kirjɑt** kitaplar	kirjaa **kirjɑɑ** kitabı	kirjassa **kirjɑs:ɑ** kitapta	kirjasta **kirjɑstɑ** kitaptan
2	kynä **gynæ** kalem	kynät **gynæt** kalemler	kynää **gynææ** kalemi	kynässä **gynæs:æ** kalemde	kynästä **gynæstæ** kalemden
3	laukku **lɑuk:u** çanta	laukut **lɑuk:ut** çantalar	laukkua **lɑuk:uɑ** çantayı	laukussa **lɑukus:ɑ** çantada	laukusta **lɑukus:ɑ** çantadan
4	kaappi **kɑ:p:i** dolap	kaapit **kɑ:pit** dolaplar	kaappia **kɑ:p:iɑ** dolabı	kaapissa **kɑ:pis:ɑ** dolapta	kaapista **kɑ:pistɑ** dolaptan
5	ovi **ovi** kapı	ovet **ovet** kapılar	ovea **ovɛɑ** kapıyı	ovessa **ovɛs:ɑ** kapıda	ovesta **ovɛstɑ** kapıdan
6	pöytä **pœytæ** masa	pöydät **pœydæt** masalar	pöytää **pœytææ** masayı	pöydässä **pœydæs:æ** masada	pöydästä **pœydæstæ** masadan
7	koti **koti** ev	kodit **kodit** evler	kotia **kotiɑ** evi	kodissa **kodis:ɑ** evde	kodista **kodistɑ** evden
8	suku **suku** aile, soy	suvut **suvut** aileler	sukua **sukuɑ** aileyi	suvussa **suvus:ɑ** ailede	suvusta **suvustɑ** aileden
9	nimi **nimi** ad	nimet **nimet** adlar	nimeä **nimet** adı	nimessä **nimes:æ** adda	nimestä **nimestæ** addan
10	isä **isæ** baba	isät **isæt** babalar	isää **isææ** babayı	isässä **isæs:æ** babada	isästä **isæstæ** babadan
11	äiti **æiţi** anne	äidit **æidit** anneler	äitiä **æiţiæ** anneyi	äidissä **æiţis:æ** annede	äidistä **æiţistæ** anneden
12	lapsi **lɑpsi** çocuk	lapset **lɑpset** çocuklar	lasta **lɑstɑ** çocuğu	lapsessa **lɑpess:ɑ** çocukta	lapsesta **lɑspestɑ** çocuktan

13	poika **poika** erkek	pojat **pojɑt** erkekler	poikaa **poikɑ:** erkeği	pojassa **pojɑs:ɑ** erkekte	pojasta **poyɑstɑ** erkekten
14	tyttö **t̪yd:œ** kız	tytöt **t̪ydœt** kızlar	tyttöä **t̪yddœæ** kızları	tytössä **t̪ydœs: æ** kızlarda	tytöstä **t̪ydœstæ** kızlardan
15	kirje **kirje** mektup	kirjeet **kirje:t** mektuplar	kirjettä **kirjet:æ** mektubu	kirjeessä **kirje:s:æ** mektupta	kirjeestä **kirje:atæ** mektuptan
16	tie **t̪ie** yol	tiet **t̪iet** yollar	tietä **t̪ietæ** yolu	tiessä **t̪ies:æ** yolda	tiestä **t̪iestæ** yoldan
17	kukka **kuk:ɑ** çiçek	kukat **kukɑt** çiçekler	kukkaa **kuk:ɑ:** çiçeği	kukassa **kukɑs:ɑ** çiçekte	kukasta **kukɑstɑ** çiçekten
18	puu **pu:** ağaç	puut **pu:t** ağaçlar	puuta **pu:tɑ** ağacı	puussa **pu:s:ɑ** ağaçta	puusta **pu:sta** ağaçtan
19	kissa **kissɑ** kedi	kissat **kissɑt** kediler	kissaa **kis:ɑ:** kediyi	kissassa **kis:ɑs:ɑ** kedide	kissasta **kis:ɑstɑ** kediden
20	koira **koirɑ** köpek	koirat **koirɑt** köpekler	koiraa **koirɑɑ** köpeği	koirassa **koirɑs:ɑ** köpekte	koirasta **koirɑstɑ** köpekten
21	multa **muldɑ** toprak	mullat **mul:ɑt** topraklar	multaa **muldɑɑ** toprağı	mullassa **mul:ɑs:ɑ** toprakta	mullasta **mul:ɑstɑ** topraktan
22	aurinko **ɑuriŋgo** güneş	auringot **ɑuriŋot** güneşler	aurinkoa **ɑurinkoɑ** güneşi	auringossa **ɑuriŋos:ɑ** güneşte	auringosta **ɑuriŋostɑ** güneşten
23	myrsky **myrsky** fırtına	myrskyt **myrsky** fırtınalar	myrskyä **myrsky** fırtınayı	myrskyssä **myrskys:ä** fırtınada	myrskystä **myrskystä** fırtınadan
24	maailma **mɑ:ilmɑ** dünya	maailmat **mɑ:ilmɑt** dünyalar	maailmaa **mɑ:ilmɑ:** dünyayı	maailmassa **mɑ:ilmɑs:ɑ** dünyada	maailmalta **mɑ:ilmɑsdɑ** dünyadan
25	sade **sɑde** yağmur	aateet **sate:t** yağmurlar	sadetta **sadet:ɑ** yağmuru	sateessa **sate:s:ɑ** yağmurda	sateesta **sate:s:ɑ** yağmurdan
26	lumi **lumi** kar	lumet **lumet** karlar	lunta **luntɑ** karı	lumessa **lumes:ɑ** karda	lumesta **lumesta** kardan

27	pallo **pal:o** top	pallot **pal:ot** toplar	palloa **pal:oa** topu	pallossa **pal:os:a** topta	pallosta **pal:osta** toptan
28	katu **katu** sokak	kadut **kadut** sokaklar	katua **katua** sokağı	kadussa **kadus:a** sokakta	kadusta **kadus:ta** sokaktan
29	pankki **pank:i** banka	pankit **pankit** bankalar	pankkia **pank:ia** bankayı	pankissa **pankis:a** bankada	pankista **pankista** bankadan
30	kauppa **kaup:a** mağaza	kaupat **kaupat** mağazalar	kauppaa **kaup:aa** mağazayı	kaupassa **kaupas:a** mağazada	kaupasta **kaupasta** mağazadan
31	Ranta **r:anŋa** Plaj	rannat **r:an:at** plajlar	rantaa **r:anŋa:** plajı	rannassa **r:an:as:a** plajda	rannasta **r:an:asta** plajdan
32	koulu **koulu** okul	koulut **koulut** okullar	koulua **koulua** okulu	koulussa **koulus:a** okulda	koulusta **koulusta** okuldan
33	työ **tyœ** iş	työt **tyœt** işler	työtä **tyœtæ** işi	työssä **tyœs:æ** işte	työstä **tyœs:tæ** işten
34	luku **luku** sayı	luvut **luvut** sayıla	lukua **lukua** sayıyı	luvussa **luvus:a** sayıda	luvusta **luvusta** sayıdan
35	kuva **kuva** resim	kuvat **kuvat** resimler	kuvaa **kuvaa** resmi	kuvassa **kuvas:a** resimde	kuvasta **kuvasta** resimden
36	juttu jud:u **öykü**	utut judut **öyküler**	Juttua jud:ua **öyküyü**	jutussa judus:a **öyküde**	jutusta judusta **öyküden**
37	leipä **leipä** ekmek	leivät **leivät** ekmekler	leipää **leipä:** ekmeği	leivässä **leiväs:ä** ekmekte	leivästä **leivästä** ekmekten
38	ruoka **r:uoka** yemek	ruuat **r:u:at** yemekler	ruokaa **ruoka:** yemeği	ruuassa **ru:as:a** yemekte	ruuasta **ru:asta** yemekten
39	muki **muki** kupa /fincan	mukit **mukit** kupalar	mukia **mukia** kupayı	mukissa **mukis:a** kupada	mukista **mukista** kupadan
40	lamppu **lamp:u** lamba	lamput **lamput** lambalar	lamppua **lamp:ua** lambayı	lampussa **lampus:a** lambada	lampusta **lampusta** lambada
41	takki **tak:i**	takit **takit**	takkia **tak:ia**	takissa **takissa**	takista **takista**

	ceket	ceketler	ceketi	cekette	ceketten
42	hattu **hat:u** şapka	hatut **hatut** şapkalar	hattua **hat:ua** şapkayı	hatussa **hatus:a** şapkada	hatusta **hatusta** şapkadan
43	kenkä **kenkæ** ayakkabı	kengät **kengæt** ayakkabılar	kenkää **kenkææ** ayakkabıyı	kengässä **kengæs:æ** ayakkabıda	kengästä **kengæstæ** ayakkabıdan
44	puku **puku** kıyafet	puvut **puvut** kıyafetler	pukua **pukua** kıyafeti	puvussa **puvus:a** kıyafette	puvusta **puvusta** kıyafetten
45	auto **auto** araba	autot **autot** arabalar	autoa **autoa** arabayı	autossa **autos:a** arabada	autosta **autosta** arabadan
46	bussi **bus:i** otobüs	bussit **bus:it** otobüsler	bussia **bus:ia** otobüsü	bussissa **bus:is:a** otobüste	bussista **bus:ista** otobüsten
47	kerta **kerta** zaman	kerrat **ker:at** zamanlar	kertaa **kerta:** zamanı	kerrassa **ker:as:a** zamanda	kerrasta **ker:asta** zamandan
48	televisio **televisio** televizyo	televisiot **televisiot** televizyonlar	televisiota **televisiota** televizyonu	televisiossa **televisios:a** televizyonda	Televisiosta **televisiosta** televizyondan
49	tietokone **tietokone** bilgisayar	tietokoneet **tietokone:t** bilgisaylar	tietokonetta **tietokonet:a** bilgisayarı	Tietokoneessa **Tietokone:s:a** bilgisayarda	tietokoneesta **tietokone:sta** bilgisayardan
50	kello **kel:o** saat	kellot **kel:ot** saatler	kelloa **kel:oa** saati	kellossa **kel:os:a** saatte	kellosta **kel:os:ta** saatten